

4. Буряк П.Ю. Трансформація підприємницьких структур в умовах інтеграції / П.І. Буряк, О.В. Лівіновська // Вісник Львівської державної фінансової академії. – 2010. – № 18. – С. 6-13.
5. Пилипенко А.А. Стратегічна інтеграція підприємств: механізм управління та моделювання розвитку : монографія / А.А. Пилипенко. – Харків : ВД "ІНЖЕК", 2008. – 408 с.
6. Лагутіна К. Фінансовий механізм концентрації корпоративного капіталу / К. Лагутіна // Вісник КНТЕУ. – 2009. – № 6. – С. 38-46.
7. Господарський кодекс України. – К. : Вид-во "Велес", 2006. – 160 с.
8. Закон України "Про захист економічної конкуренції" від 11.01.2001 N2210-III. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2210-14>.
9. Закон України "Про промислово-фінансові групи в Україні" від 21.11.1995 N437/95-ВР. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=437%2F95-%E2%F0>.
10. Закон України "Про акціонерні товариства", " від 29.04.2009. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
11. Закон об АО содержит "противоядие" от распространенных рейдерских методов. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.ligazakon.ua/news_old/ga012895.html.

Ливіновська О.В. Правовые основы деятельности интегрированных предприятий через призму современного законодательства

Представлены результаты исследования нормативно-правового обеспечения деятельности интегрированных предприятий в современных условиях развития экономики Украины. На основе проведенного анализа разработана периодизация законодательных актов, наведены их преимущества и недостатки.

Ключевые слова: организационно-правовая форма, законодательство, монополист, акционерные общества, промышленно-финансовая группа

Livinovska O.V. Legal framework for integrated enterprise through the prism of modern legislation

The article presents the results of the research of the normative-legal provision of the integrated enterprises activity in the contemporary conditions of the economy's development in Ukraine. On the basis of the analysis periodization of laws is carried, their advantages and disadvantages are presented.

Keywords: organization-legal form, economic legislation, monopolist, joint-stock companies, monopolistic structures, industrial-financial group.

УДК 336.76+330.342

Аспір. О.О. Марчук – Львівська КА

ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ ТА ЗНАЧЕННЯ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ

Проаналізовано погляди вітчизняних і зарубіжних учених стосовно змісту та завдань грошово-кредитної політики, на основі чого обґрунтовано авторське розуміння сутності цієї категорії. Розкрито значення грошово-кредитної політики у контексті її взаємодії з іншими заходами державного впливу на економічні процеси.

Ключові слова: грошово-кредитна політика, монетарна політика, грошова конституція, цілі грошово-кредитної політики, кон'юнктурна політика, політика конкуренції, соціальна політика, структурна політика, фінансово-бюджетна політика.

Постановка проблеми. Особливої актуальності на перехідному етапі розвитку української економіки набуває питання її грошово-кредитного регулювання. Розвиток грошово-кредитного регулювання пов'язаний, передусім, із системними змінами в національній економіці, формуванням ринкового механізму, подоланням інфляції та інтеграцією України у світову спільноту.

Широке коло питань, пов'язаних із грошово-кредитним регулюванням економіки висвітлили у своїх працях такі вітчизняні науковці, як І. Лютий, Р. Михасюк, А. Мороз, М. Пуховкіна, П. Нікіфоров, А. Сімаков та інші. Однак поглиблення трансформаційних процесів, яке відбувається на фоні глибокої економічної кризи, потребує глибшого теоретичного узагальнення та науково-методологічного обґрунтування.

Методика досліджень. Метою роботи є визначення змісту та значення грошово-кредитної політики.

Результати дослідження. Чільне місце в економічній політиці держави відводять грошово-кредитній політиці. Широке коло завдань, які вирішують заходами грошово-кредитної політики, зумовило неоднозначне трактування її змісту та цілей.

У Законі України "Про національний банк України" зазначено, що грошово-кредитна політика – це "комплекс заходів у сфері грошового обігу та кредиту, спрямованих на регулювання економічного зростання та забезпечення стабільності грошової одиниці України, забезпечення зайнятості" [1].

У сучасній економічній літературі визначилось декілька основних поглядів на грошово-кредитну політику, її зміст та цілі. У західній економічній науці грошово-кредитну політику переважно розглядають з концептуальних позицій, що вплинуло на погляди деяких українських економістів. Так, І. Лютий головним у грошово-кредитній політиці вважає державне регулювання грошового обігу та кредитних відносин. Основна мета такої політики підпорядкована загальноекономічній політиці держави і спрямована на досягнення економічної стабільності та прогресу в умовах оптимального рівня макроекономічних показників [2, с. 96]. Михасюк І. та інші науковці стверджують, що грошово-кредитна політика є оперативним і гнучким доповненням до бюджетної політики, яка ґрунтується на низці переваг над фіскальною політикою [3, с. 214].

Таким чином, спостерігається розмежування змісту грошово-кредитної політики, з одного боку, як дискреційної, що властиве кейнсіанству, з іншого – монетаристської за змістом. Інші автори акцентують увагу на ролі центрального банку в здійсненні грошово-кредитної політики. Так, А. Мороз та М. Пудовкіна під грошово-кредитною політикою розуміють "комплекс взаємопов'язаних і скоординованих дій для досягнення певних цілей щодо регулювання грошового ринку, які проводить держава через свій центральний банк" [4, с. 24].

П. Нікіфоров трактує грошово-кредитну політику як сукупність заходів, спрямованих на забезпечення нормального функціонування грошового обігу, стійкості національної грошової одиниці, стабільності її купівельної спроможності, а також забезпечення рівноважного розвитку економіки загалом [5, с. 325].

А. Гальчинський головний акцент робить на тому, що грошово-кредитна політика не є автоматичною. Вона, як одна з найважливіших структурних ланок державного регулювання економіки, спрямована на реалізацію його головних завдань. Остаточна мета такої політики збігається з головними

цілями державної макроекономічної політики. Головним у грошово-кредитній політиці А. Гальчинський вважає визначення її як комплексу взаємопов'язаних, скоординованих на досягнення заздалегідь визначених суспільних цілей, заходів щодо регулювання грошового обігу, які проводить держава через центральний банк [6, с. 263].

Важливим аспектом грошово-кредитної політики, на наш погляд, є її вплив на грошовий обіг та грошові системи, які, з одного боку, визначають стан монетарної сфери, а з іншого – є центральними ланками їхніх передавальних механізмів впливу на економічні процеси. Основою забезпечення макроекономічної стабільності та безінфляційного економічного зростання є стабільність грошової одиниці. Саме тому поділ грошово-кредитної політики є досить умовним і насамперед – засобом теоретичного аналізу. У практичній площині лише комплексний підхід дає змогу досягати поставлених цілей.

Деякі науковці ототожнюють зміст грошово-кредитної політики з поняттям "монетарної політики". Проте, на наш погляд, такий підхід є не зовсім коректним, оскільки звужується зміст грошово-кредитної політики і перевагу надають зміні кількісних параметрів грошової маси. Американський економіст Дж. Е. Долан наголошує, що поняття "монетарна політика" більшість західних науковців розглядає дещо звужено, через спроможність грошей впливати на перебіг економічних процесів шляхом зміни грошової пропозиції і, відповідно, відсоткової ставки та інвестицій [7, с. 214].

Інший американський учений пропонує ширше тлумачення монетарної політики як частини економічної політики, спрямованої на досягнення таких пріоритетних цілей, як стабільність, зайнятість та ціни, економічний ріст і баланс зовнішніх платежів за допомогою контролю грошової системи через такі її параметри: грошова маса (пропозиція грошей), рівень та структура відсоткових ставок, а також інші показники, що впливають на доступність кредиту [8, с. 331].

У сучасних економіках для характеристики структур, які відповідають за проведення грошово-кредитної політики, вживають поняття "монетарна влада". Проте, на наш погляд, таке поняття "розмиває" межі відповідальності конкретних структур за наслідки грошово-кредитної політики. В інших випадках, коли прагнуть наголосити лише на технічних аспектах здійснення грошово-кредитної політики, застосовують поняття "монетарний менеджмент", який охоплює весь спектр сучасних видів монетарної політики [9, с. 333].

За відносної стабільності монетарної сфери розвинених ринкових економік у центральних банків сформувався арсенал відпрацьованих інструментів грошово-технічної політики, який забезпечує успішну реалізацію поставленої мети. В сучасних умовах на центральні банки здійснюється тиск з боку різних гілок влади, економічних угруповань та партій, які прагнуть реалізувати власні інтереси, що створює загрозу порушення стабільності монетарної сфери. Усе це спонукає шукати шляхи її захисту, що породило ідею "грошової конституції", яка б забезпечувала дотримання певних правил для усіх учасників монетарних відносин.

Ідея "грошової конституції" в проведенні грошово-кредитної політики періодично змінюється, залежно від поглиблення проблем у монетарній сфері. Для прихильників ліберальних теорій надмірне втручання держави в економічні процеси породжує макроекономічну нестабільність. Тому для них найважливішим у "грошовій конституції" є дотримання "грошового правила" і позбавлення можливостей центрального банку у довільному маніпулюванні обсягами грошової пропозиції. Прихильники державного активізму наголошують, що у "грошовій конституції" має бути зафіксований певний набір правил для здійснення дискреційної політики.

У США ідею "грошової конституції" відстоюють прихильники монетаризму, які вважають, що ФРС має керуватися у своїх діях певними правилами, дотримання яких, на їхнє переконання, спроможне стабілізувати економіку через формування очікувань у господарюючих суб'єктів. Проте представники ФРС, погоджуючись з доцільністю запровадження "грошової конституції", обстоюють право проводити й власну грошово-кредитну політику. Правила в монетарній політиці передбачають, що монетарна влада заздалегідь проголосить про свої дії в тій чи іншій економічній ситуації. Водночас, дискреція означає, що монетарна влада оцінює економічну ситуацію в кожному окремому випадку, що дає змогу обрати найпридатнішу для того чи іншого моменту політику [10, с. 131].

Лауреати Нобелівської премії Ф. Кідланд та Е. Прескот розмежовували правила та дискреційні дії. За умов дискреційної політики надається свобода дій, що дає змогу вибирати ті чи інші інструменти, залежно від обставин. Правила ж регламентують вибір певних рішень у кожен момент часу [10, с. 131]. Проте дії центральних банків не завжди вписуються в ідеальні теоретичні схеми, які продовжують використовувати для оцінювання їхньої діяльності.

Таким чином, грошово-кредитна політика в сучасних економіках вже відійшла від концептуальної однозначності і надає перевагу її спроможності досягти певних цільових орієнтирів, пов'язаних з тими завданнями, які повинні бути досягнуті на певному етапі її здійснення. Саме тому в економічній теорії немає однозначних поглядів стосовно ролі грошово-кредитної політики. Значення грошово-кредитної політики переважно розглядається в контексті її взаємодії з іншими заходами державного впливу на економічні процеси, до яких належать: кон'юнктурна політика; політика конкуренції; соціальна політика; структурна політика.

Чільне місце в системі державної економічної політики посідає *кон'юнктурна політика*, яка проводиться через вплив держави на ринкову кон'юнктуру та співвідношення попиту і пропозиції. До основних її заходів належать: заходи фіскальної політики; заходи грошово-кредитної політики; заходи прямого впливу.

Кон'юнктурна політика використовується для корекції циклічних змін в економіці. Її методи спрямовані на підтримування ринкової кон'юнктури на такому рівні, що забезпечує досягнення цілей державної економічної політики. Грошово-кредитна політика може проводитись як самостійно, так і паралельно з іншими напрямками кон'юнктурної політики.

Структурна політика в основному реалізується у вигляді регіональної політики. Важливим напрямом структурної політики є вирівнювання значних диспропорцій у рівні розвитку окремих регіонів через надання субсидій, дотацій та реалізацію спеціальних програм за кошти державного бюджету, секторальна підтримка пріоритетних видів виробництва та секторів економіки.

Конкурентна політика має важливе значення для країн з перехідними економіками, у яких малий та середній бізнес є мало захищеним від тиску монополій, що прагнуть захопити дедалі більшу частину ринків. Антимонопольне законодавство та антимонопольні органи неспроможні протидіяти монополізації ринків, що істотно знижує ефективність ринкових механізмів, які ще недостатньо сформовані. Формування повноцінного грошового ринку має підвищити ефективність проведення грошово-кредитної політики.

Важливим складником механізму державного регулювання економіки є *соціальна політика*, головним завданням якої є перерозподіл доходів для найнезахищеніших верств населення і підвищення системи соціального захисту, що істотно впливає на перебіг макроекономічних процесів. Динаміка соціальних виплат дає змогу впливати на сукупний попит і цим самим сприяти нарощуванню товарної пропозиції. Значний вплив соціальної політики на динаміку основних макроекономічних показників зумовлює її роль у системі державного регулювання економіки.

Однією з найважливіших проблем у визначенні ролі грошово-кредитної політики є її взаємодія з фіскально-бюджетною політикою, оскільки в механізмах їх реалізації використовують абсолютно різні підходи щодо впливу на грошову масу. Грошово-кредитна політика ґрунтується здебільшого на зміні обсягів параметрів грошової маси, що відповідним чином впливає на мотивацію господарюючих суб'єктів. Головною ознакою фіскально-бюджетної політики є те, що обсяги пропозиції грошей не змінюються, а лише перерозподіляються в напрями, які забезпечують збільшення ефективного попиту [11, с. 136].

Активізація фіскально-бюджетної політики пов'язана зі зростанням бюджетних витрат за рахунок збільшення податкових вилучень та відрахуванням частки доходу, що уповільнює швидкість руху грошей, збільшує трансакційні витрати і призводить до розвитку інфляційних процесів. Тривале проведення фіскально-бюджетної політики змушує уряд для фінансування бюджетного дефіциту періодично використовувати монетизацію або додаткову емісію грошей, що призводить до розвитку інфляційних процесів. Визначальною її особливістю є те, що вона здійснюється шляхом вилучення коштів або їх "ін'єкцій", а також через купівлю товарів для державного сектору та надання трансфертних платежів, завдяки чому держава має змогу регулювати купівельну спроможність.

Для реалізації заходів фіскально-бюджетної політики потрібна тривала та громіздка процедура, яка потребує офіційного визначення певного стану економіки і необхідних заходів її регулювання, підготовки та проведення відповідних рішень, а також їх реалізації у складі державної економічної по-

літики. Критики можливостей фінансово-бюджетної політики зазначають, що рішення про зміну податків та державних витрат здійснюється в одній економічній ситуації, а практична їх реалізація може здійснюватися вже в інших умовах і тому не дати очікуваного ефекту. Водночас, заходи грошово-кредитної політики знаходяться у повній компетенції центральних банків, які завдяки цьому мають змогу оперативно визначати найнагальніші проблеми економічної кон'юнктури. Основними перевагами грошово-кредитної політики є її зручність та оперативність.

Порівняно зі заходами грошово-кредитної політики, заходи фінансово-бюджетної політики використовують для стримування інфляції, вони спрямовані на обмеження платоспроможного попиту, що, у підсумку, призводить до скорочення виробництва та доходу. Окрім того, антиінфляційні заходи фінансово-бюджетної політики породжують дефіцит інвестицій через ефект витіснення. Проте в більшості випадків уряд надає перевагу фінансово-бюджетній політиці, яку повністю контролює, що призводить до "витікання" грошей із механізмів економічного зростання. Уряди змушені більше уваги приділяти іноземним інвестиціям, які мають змогу майже без конкуренції проникати у всі сфери економіки.

Таким чином, грошово-кредитна політика за своїми потенційними можливостями має високу ефективність. Однак, відсутність в органів влади можливостей визначати і контролювати монетарну сферу, в багатьох випадках змушує звертатися до більш контрольованого інструментарію регулювання економіки – бюджетно-фінансової політики.

Висновки. Провідну роль в державній економічній політиці виконує грошово-кредитна політика. Широке коло проблем, які вирішуються заходами грошово-кредитної політики, зумовило неоднозначне тлумачення її змісту та завдань. Розподіл поглядів на завдання грошово-кредитної політики відбувається концептуально, з одного боку, як дискреційної, що властиве кейнсіанцям, а з іншого – монетаристської за змістом, коли заперечується доцільність маніпуляції з монетарними змінними.

У сучасних економіках грошово-кредитна політика відійшла від концептуальної однозначності і надає перевагу її спроможності досягти певних цільових орієнтирів, пов'язаних з тими завданнями, які має бути досягнуто на певному етапі її здійснення. Саме тому в економічній теорії немає однозначних поглядів стосовно ролі грошово-кредитної політики. Роль грошово-кредитної політики в державній економічній політиці розглядають у контексті її впливу та взаємодії з іншими напрямками державної економічної політики, серед яких: кон'юнктурна політика, політика конкуренції, соціальна політика, структурна політика. Переважна більшість дослідників вважає, що грошово-кредитна політика найбільш тісно пов'язана з кон'юнктурною політикою, яка створює передумови для досягнення стратегічних цілей державної економічної політики.

За своїми функціональними можливостями грошово-кредитна політика може проводитись самостійно або разом із фінансово-бюджетною політикою і є актуальною теоретичною та прикладною проблемою підвищення ефективності державної економічної політики.

Література

1. Закон України "Про національний банк України" № 679-XIV від 20.05.1999 // Законодавчі і нормативні акти банківської діяльності. – 1999. – Вип. 7.
2. Лютий І.О. Грошово-кредитна політика в умовах перехідної економіки / І.О. Лютий. – К. : Вид-во "Атака", 1999. – С. 96. – 240 с.
3. Михасюк Р. Державне регулювання економіки / Р. Михасюк, А. Мельник, М. Крупка, З. Залога. – К. : [б. в.], 1999. – 640 с.
4. Національний банк і грошово-кредитна політика / за ред. А.М. Мороза, М.Ф. Пуховкіної. – К. : [б. в.], 1999. – 230 с.
5. Нікіфоров П.О. Теорія та метрологія регулювання грошового обігу / П.О. Нікіфоров. – Чернівці : Вид-во "Рута", 2002. – 240 с.
6. Гальчинський А. Теорія грошей / А. Гальчинський. – К. : Вид-во "Основи", 1998. – С. 263.
7. Долан Э. Дж. Экономикс / Э. Дж. Долан, Б. Домненко. – М. : Изд-во "Лазурь", 1994. – 408 с.
8. Словарь современной экономической теории Макмилана / под ред. Д.У. Пирса. – М., 1997. – 660 с.
9. Сімаков А. Методичний та організаційний аспекти аналізу монетарних показників / А. Сімаков. – К. : Вид-во "Наук. думка", 2003. – 430 с.
10. Lejnhufuach A. Constitutional Constraints on the Monetary Powers of Government in Constitutional Economic / Lejnhufuach A.; [ed. by Richard B. Mc Kenzie]. – 1894.
11. Клаус Э. Эффективная экономика / Э. Клаус. – М. : Изд-во "Экономика", 1991. – 540 с.

Марчук О.О. Экономическое содержание и значение денежно-кредитной политики

Проанализированы взгляды отечественных и зарубежных ученых относительно содержания и заданий денежно-кредитной политики, на основе чего обоснованно авторское понимание сущности этой категории. Раскрыто значение денежно-кредитной политики в контексте ее взаимодействия с другими мероприятиями государственного влияния на экономические процессы.

Ключевые слова: денежно-кредитная политика, монетарная политика, денежная конституция, цели денежно-кредитной политики, конъюнктурная политика, политика конкуренции, социальная политика, структурная политика, фискально-бюджетная политика.

Marchuk O.O. Economic maintenance and value of monetary policy

The looks of domestic and foreign scientists are analysed in relation to maintenance and tasks of monetary policy, on the basis of what grounded there is understanding of essence of this category. The value of monetary policy is exposed in the context of its co-operating with other measures of state influence on economic processes.

Keywords: monetary policy, money constitution, aims of monetary policy, conjuncture policy, policy of competition, social policy, structural policy, fiscal-budgetary policy.

УДК 332.12

М.В. Панько – Ужгородський навчальний центр КНТЕУ

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ЗМІСТУ ЕКОНОМІЧНОГО ПОНЯТТЯ "РЕГІОН"

Досліджено особливості формування поняття "регіон". Розглянуто різні підходи до його визначення. Наведено основні характеристики та класифікації регіонів. Показано, що ефективне управління регіоном принципово неможливе без врахування економічних та соціальних взаємодій агентів ринкового господарства

Ключові слова: регіон, система, система регіону.

Одним з важливих факторів успішного виходу економіки України з фінансово-економічної кризи та подальшого її ефективного зростання є виок-